

TEODOR MANEA-SĂBĂU

Drept penal. Partea specială

**Infrațiuni contra autorității, contra
înfăptuirii justiției, de corupție și de serviciu,
de fals în înscrisuri, contra siguranței circulației
pe drumurile publice, contra familiei**

Ediția a 2-a

PURTAREA ABUZIVĂ

Sediul materiei: art. 296 C. pen.

Art. 296. Purtarea abuzivă. (1) *Întrebuințarea de expresii jignitoare față de o persoană de către cel aflat în exercitarea atribuțiilor de serviciu se pedepsește cu închisoare de la o lună la 6 luni sau cu amendă.*

(2) *Amenințarea ori lovirea sau alte violențe săvârșite în condițiile alin. (1) se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru acea infracțiune, ale cărei limite speciale se majorează cu o treime.*

I. Aspecte introductive

Infrațiunea are un istoric în Codul penal anterior, în ultima iterație a acesteia, norma legală fiind consistentă^[1]. Textul în vigoare este mai suplu, soluția găsită fiind aceea de a spori limitele de pedeapsă pentru infracțiunile absorbite de purtarea abuzivă^[2]. Totuși, varianta actuală a infracțiunii a generat și o serie întregă de discuții privind relația dintre purtarea abuzivă și infracțiunea de vătămare corporală, aspecte pe care le vom aborda și noi mai jos.

De asemenea, așa cum s-a arătat în doctrină, „Codul penal actual nu mai folosește noțiunile de *funcționar public* sau *funcționar*, cu care opera textul anterior, ci îl caracterizează ca fiind *cel aflat în exercițiul atribuțiilor de serviciu*”^[3].

II. Relativ la obiectul juridic al infracțiunii, acesta este reprezentat de „relațiile sociale care se nasc și se dezvoltă în legătură cu buna desfășurare a relațiilor de serviciu de către un funcționar (public sau nepublic), care trebuie să fie corecte și cuviincioase atunci când vin în contact cu diferite persoane, astfel încât să nu se aducă atingere prestigiului și încrederii de care trebuie să se bucure unitățile deservesc publicul”^[4].

^[1] Se prevedea, astfel, la art. 250 Cod penal anterior: „(1) Întrebuințarea de expresii jignitoare față de o persoană, de către un funcționar public în exercițiul atribuțiilor de serviciu, se pedepsește cu închisoare de la o lună la un an sau cu amendă.

(2) Amenințarea săvârșită de către un funcționar public, în condițiile alin. (1), se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 2 ani sau cu amendă.

(3) Lovirea sau alte acte de violență săvârșite de către un funcționar public, în condițiile alin. (1), se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(4) Vătămarea corporală săvârșită de către un funcționar public, în condițiile alin. (1), se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 6 ani.

(5) Vătămarea corporală gravă săvârșită de către un funcționar public, în condițiile alin. (1), se pedepsește cu închisoare de la 3 la 12 ani”.

^[2] De altfel, textul actual este foarte apropiat de cel prevăzut în forma inițială a art. 250 al Codului penal anterior, unde se prevedea: „întrebuințarea de expresii jignitoare față de o persoană, de către un funcționar în exercițiul atribuțiilor de serviciu, se pedepsește cu închisoare de la o luna la 1 an. (2) Lovirile sau alte violențe săvârșite în aceleași condiții se pedepsesc cu închisoare de la 3 luni la 2 ani”.

^[3] G. BODORONCEA, în G. BODORONCEA *et al.*, *Codul penal. Comentariu*, p. 1342.

^[4] G. PARASCHIV, în G. ANTONIU, T. TOADER (coord.), *Explicații IV (2016)*, p. 317. În aceeași paradigmă se apreciază că „obiectul juridic special îl constituie relațiile sociale de serviciu care

Într-o altă exprimare se apreciază că „textul protejează, în primul rând, imaginea funcționarului și îndeplinirea conformă a atribuțiilor sale de serviciu”^[1], autorii subliniind că „infrațiunea de purtare abuzivă sancționează acele derapaje de comportament ale funcționarilor în ceea ce privește conduita lor față de terții cu care aceștia intră în contact în exercițiul atribuțiilor de serviciu. În mod evident, în cadrul acestor interacțiuni, funcționarul public sau privat este obligat să adopte o conduită adecvată, nu să folosească expresii jignitoare, să amenințe sau să agrezeze persoanele cu care intră în contact”^[2].

Având în vedere specificul infrațiunii, putem decela și un obiect juridic secundar constând în „demnitatea, libertatea psihică, integritatea fizică și sănătatea persoanei”^[3].

III. Purtarea abuzivă nu are un **obiect material** în măsura în care este comisă în forma sa de bază, ori, chiar în varianta de la alineatul secund, atât timp cât activitatea specifică îmbracă forma amenințării.

Dacă fapta se comite prin loviri sau alte violențe, atunci obiectul material este reprezentat de corpul persoanei asupra căreia acestea se îndreaptă^[4].

IV.1. În acord cu doctrina^[5], opinăm și noi că infrațiunea are ca **premisă** existența unui serviciu, care să presupună, inerent, deținerea unor atribuții specifice, pe care o persoană să le poată îndeplini și în exercitarea cărora să aibă comportamentul inadecvat constând în jignirea, amenințarea ori lovitura altuia.

presupun o comportare corectă și cuviincioasă a funcționarului public, a unei persoane care exercită un serviciu de interes public pentru care a fost investită de către autoritățile publice sau care este impusă controlului ori supravegherii acestora, ori altei persoane care exercită atribuții sau responsabilități, potrivit legii, în cadrul unei persoane juridice, în raporturile cu persoane fizice cu care vine în contact ca urmare a îndeplinirii atribuțiilor de serviciu” – I. PASCU, în V. DOBRINOIU *et al.*, *Noul Cod penal II*, p. 579. Opinia este convergentă și în contextul vechii reglementări. Se apreciază, spre exemplu, că „obiectul juridic special îl formează relațiile sociale privind buna desfășurare a activității organizațiilor de stat sau obștești prin îndeplinirea îndatoririlor de serviciu ce revin celor încadrați în muncă în raporturile lor cu alte persoane astfel încât să nu se aducă nici o atingere atât prestigiului, încrederii, de care trebuie să se bucure aceste organizații, cât și demnității sau integrității corporale a persoanelor” – G. DĂRÂNGĂ, D. LUCINESCU, în T. VASILIU (coord.), *Codul penal. Partea specială II*, p. 80.

^[1] S. BOGDAN, D.A. ȘERBAN, *Drept penal II (2020)*, p. 354.

^[2] *Ibidem*.

^[3] C. ROTARU, în C. ROTARU, A.-R. TRANDAFIR, V. CIOCLEI, *Drept penal II (2021)*, p. 282. În același sens, a se vedea V. MIRIȘAN, în M. BASARAB, V. PAȘCA (coord.), *Codul penal II*, p. 595.

^[4] În același fel se opinează și în literatura de specialitate mai veche, arătându-se că, „În ceea ce privește obiectul material la infrațiunea de purtare abuzivă, trebuie să facem o distincție între cele două variante prevăzute în art. 250 C. pen.; la varianta simplă prevăzută în alin. (1) (întrebuințarea de expresii jignitoare) lipsește obiectul material, în timp ce la varianta agravată (acțiunea de lovire ori de săvârșire a altor violențe) există un obiect material și anume corpul victimei sau obiectele aparținând acesteia (haine, acte, sacoșe etc.)” – S. KAHANE, în V. DONGOROZ (coord.), *Explicații IV (2003)*, p. 97.

^[5] C. ROTARU, în C. ROTARU, A.-R. TRANDAFIR, V. CIOCLEI, *Drept penal II (2021)*, p. 284. În același sens, a se vedea și S. KAHANE, în V. DONGOROZ (coord.), *Explicații IV (2003)*, p. 98.

Așa cum a stabilit, în mod judicios, o curte de apel, „deși inculpatul a încheiat contractul de muncă abia la data de 25 iulie 2012 (cel mai probabil societatea angajatoare procedând astfel în încercarea de a da o notă de legalitate implicării inculpatului în evenimentele din 23-24 iulie 2012), acesta a acționat în permanență în calitate de agent de pază în cadrul SC D SRL, desfășurând activități specifice înainte de încheierea contractului de muncă. Pe parcursul derulării evenimentelor violente inculpatul s-a aflat, practic, în exercitarea atribuțiilor de serviciu corespunzătoare funcției de agent de pază, iar faptele au fost comise în contextul îndeplinirii atribuțiilor ce decurgeau din această calitate. Ca atare, încadrarea juridică ce trebuie dată faptelor comise de inculpat este cea de purtare abuzivă”^[1].

Evident, în astfel de cazuri trebuie temeinic probat că inculpatul se afla efectiv în exercitarea unor atribuții de serviciu. Astfel, s-a decis că „nu rezultă din nicio probă administrată în cauză că inculpatul a acționat în exercitarea atribuțiilor de serviciu, din contră. Astfel, inculpatul era singurul dintre agenții de pază care nu avea uniformă și nu purta însemnele societății de pază și, din moment ce acesta nu era angajat cu forme legale, nici nu se poate verifica de către instanță dacă era de serviciu în acea seară. Toate aceste elemente trebuie să profite inculpatului, inclusiv din perspectiva încadrării juridice, nerezultând cu certitudine că acesta a acționat în exercitarea atribuțiilor de serviciu, existând posibilitatea (astfel cum de altfel inculpatul a arătat) ca respectivul conflict să aibă la bază alte considerente decât intervenția firmei de securitate. Acțiunea voluntară a inculpatului de a se deplasa în bar pentru a afla motivul intervenției colegilor săi din cadrul firmei de pază, într-o perioadă în care se afla în timpul său liber, context în care a agresat fizic persona vătămată, nu se circumscrie unei acțiuni comise în exercitarea atribuțiilor de serviciu”^[2].

2. În același timp, reținem „faptul că inculpatul se afla sau nu în timpul programului de lucru este lipsit de relevanță, atâta vreme cât se afla în concret în exercitarea atribuțiilor de serviciu”^[3]. Astfel, „săvârșirea de acte de violență împotriva unei persoane, de către șeful postului de poliție, pentru motivul că nu s-a prezentat la chemările anterioare pentru a fi cercetat într-o cauză aflată în curs de urmărire penală, constituie infracțiunea de purtare abuzivă și în cazul în care este săvârșită într-o zi nelucrătoare”^[4].

^[1] C.A. Bacău, S. pen., dec. nr. 474/19.04.2017, în A.V. IUGAN, *Codul penal adnotat (II)*, p. 365.

^[2] C.A. Constanța, S. pen., min. și fam., dec. pen. nr. 577/P din 13.05.2016, în V. COMAN, *Infracțiuni de serviciu. Vol. II*, p. 178.

^[3] C.A. București, S. a II-a pen., dec. pen. nr. 1323/A din 23.09.2016, în V. COMAN, *Infracțiuni de serviciu. Vol. II*, p. 161. Reține instanța că „nu poate fi primită apărarea în sensul că nu ar fi îndeplinită cerința ca lovirea persoanei vătămate să fi avut loc în timp ce se afla în exercitarea atribuțiilor de serviciu, în condițiile în care inculpatul a fost oprit de persoana vătămată, care i-a solicitat prestarea serviciului de transport în regim de taxi tocmai în virtutea faptului că la acel moment conducea un autoturism înscris în cu sigla unei societăți de taximetrie și, ca atare, presta un astfel de serviciu, iar el a acceptat comanda, ulterior intervenind neînțelegeri cu privire la traseul urmat și la plata cursei”.

^[4] C.S.J., dec. nr. 3418 din 5 octombrie 1999, în B.J. 1999, p. 279, în V. PUȘCAȘU, C. GHIGHECI, *Codul penal adnotat, Vol. II*, p. 483. În același sens s-a reținut în practica judiciară că „Inculpatul

În același sens, s-a decis că „împrejurarea că inculpatul figura la acea dată în concediu de odihnă nu are relevanță, cât timp acordarea concediului legal de odihnă nu conduce la încetarea sau suspendarea contractului de muncă (pierderea calității de funcționar), iar acesta acționa, la data faptei, în numele și în interesul persoanei angajatoare, prin comportamentul său reprobabil aducând atingere relațiilor de serviciu referitoare la buna desfășurare a raporturilor de serviciu, care impun respect față de toate persoanele cu care angajatul intră în contact”^[1].

O asemenea orientare a practicii, de altfel judicioasă, nu trebuie totuși extinsă la orice interacțiune pe care o are persoana care exercită niște atribuții de serviciu, chiar dacă expresiile jignitoare, actele de amenințare sau de agresiune fizică sunt legate, într-o formă sau alta cu slujba sa. Aceasta pentru că textul limitează situația premisă la situația celui *aflat în exercitarea atribuțiilor de serviciu*, nu și orice acte comise *în legătură cu atribuțiile de serviciu* ale acestuia.

Astfel, dacă situația premisă nu există, urmează să se rețină infracțiunea prevăzută la art. 206 C. pen., sau, după caz, la art. 193 C. pen.

D.M. se afla în exercitarea atribuțiilor de serviciu în seara zilei de 18 septembrie 2012, când a lovit persoana vătămată, astfel că nu se poate reține susținerea acestuia în sensul că era în timpul liber, în afara orelor de program (8:00-16:00) și venise doar să sprijine pe colegul lui, care venise în birou de puțină vreme, martorul V.G. Faptul că inculpatul a fost chemat la serviciu, de acasă, din timpul liber s-a datorat sarcinilor de serviciu, mai ales ca șef de birou, care presupuneau desfășurarea de activități urgente, în condițiile în care persoana vătămată fusese prinsă în flagrant în timp ce a sustras mai multe bunuri din locuință, astfel că sunt incidente în cauză dispozițiile art. 8 alin. (3) din Ordinul M. nr. xx7/2008. În atare situație, Curtea nu poate reține apărarea inculpatului în sensul că nu a fost vorba de o chemare în sensul art. 8 alin. (3) din Ordinul anterior menționat și, deci, nu s-a aflat în exercitarea atribuțiilor de serviciu, întrucât nu a fost emisă dispoziție scrisă privind chemarea la serviciu din timpul liber (aspect, de altfel, confirmat prin adresa nr. x/23.01.2019, din care rezultă că în intervalul 17-20 septembrie 2012 nu au fost emise dispoziții privind chemarea inculpatului la serviciu din timpul liber), întrucât, așa cum s-a arătat anterior, inculpatul a fost chemat la serviciu pentru o urgență și a îndeplinit activități ce intrau în atribuțiile de serviciu (a coordonat activitatea organelor de cercetare penală din cadrul Biroului de investigații criminale, ca șef de birou și a efectuat acte de urmărire penală – respectiv a dispus începerea urmăririi penale în cauza în care persoana vătămată era cercetată pentru săvârșirea infracțiunii de furt calificat). Simplul fapt că nu a existat o dispoziție scrisă a șefului unității, în sensul art. 8 alin. (2) din Ordinul M. nr. xx7/2008, nu poate avea efecte asupra activităților desfășurate de inculpat în virtutea atribuțiilor de serviciu și nu poate conduce la concluzia că inculpatul, fiind în timpul liber și neavând dispoziție scrisă, nu era în exercitarea atribuțiilor de serviciu, dar totuși a îndeplinit activități și acte de urmărire penală ce se circumscriu atribuțiilor sale de serviciu. Astfel fiind, Curtea nu poate reține susținerea apelantului inculpat D.M., în sensul că nu se poate reține infracțiunea de purtare abuzivă, ci cel mult infracțiunea de lovire sau alte violențe, iar prima instanță în mod corect a constatat că sunt îndeplinite condițiile de tipicitate ale infracțiunii de purtare abuzivă” – C.A. București, S. a II-a pen., dec. nr. 623 din 8 mai 2019, în M. UDROIU, *Sinteze II (2021)*, p. 949.

^[1] C.A. București, S. a II-a pen., dec. pen. nr. 150/A din 6.02.2019, în V. COMAN, *Infrațiuni de serviciu. Vol. II*, p. 167. A decis, astfel, instanța că „Fapta medicului care, aflându-se în incinta cabinetului medical școlar și în exercitarea atribuțiilor de serviciu, pe fondul unor discuții contradictorii cu un asistent medical legate de aprovizionarea cabinetului medical și de administrarea medicației, a întrebunțat expresii jignitoare și a exercitat acte de violență față de acesta întrunește elementele constitutive ale infracțiunii de purtare abuzivă”.

3.a. De asemenea, mai reținem că sunt anumite situații în care tocmai exercitarea atribuțiilor de serviciu presupun, inerent, supunerea unei persoane la anumite suferințe, cum este cazul, spre exemplu, punerii în executare a unui mandat de arestare sau a unei ordonanțe de reținere. În astfel de situații, evident, fapta nu va constitui infracțiune^[1]. Spre exemplu, s-a reținut de către o curte de apel că, „atunci când o persoană vulnerabilă (în speță o persoană în vârstă) solicită sprijinul poliției, deoarece este amenințată de un membru al familiei cu săvârșirea unor acte de violență și cu moartea, iar acțiunile agenților de poliție care au intervenit s-au limitat la încătușarea agresorului (condamnat anterior pentru o faptă de omor și cunoscut în comunitate ca o persoană violentă) și la conducerea acestuia la sediul poliției pentru a preveni o eventuală agresiune asupra victimei și a înlătura orice risc cu privire la viața acesteia, leziunile de violență nefiind determinate de intenția agenților de a-i provoca suferințe, ci de opoziția la încătușare și la îndepărtarea de la locuința familiei, faptele polițiștilor nu au caracter penal, nefiind întrunite elementele infracțiunii de purtare abuzivă”^[2].

b. Totuși, și în aceste cazuri, activitatea agentului trebuie să fie proporțională cu scopul urmărit, ceea ce implică faptul că intensitatea actelor de violență, spre exemplu, nu trebuie să depășească ceea ce era necesar pentru realizarea atribuțiilor de serviciu^[3].

În acest sens s-a exprimat și practica, reținând o curte de apel, spre exemplu, că, „chiar dacă persoana vătămată a avut o atitudine necorespunzătoare față de angajații sălii de jocuri de noroc și față de inculpați, intervenția acestora trebuia să se limiteze strict la evacuarea persoanei vătămate din local, aplicându-i strict procedura de imobilizare și de evacuare cu forța. Nu se poate face abstracție, la analizarea proporționalității intervenției inculpaților, de faptul că aceștia erau doi și erau dotați cu instrumente de imobilizare, iar persoana vătămată era singură, în stare de ebrietate și neînarmată”^[4].

^[1] Inclusiv în astfel de cazuri, exercitarea legitimă a atribuțiilor de serviciu nu poate presupune întrebuițarea de expresii jignitoare față de o persoană.

^[2] C.A. București, S. I pen., dec. pen. nr. 365/A din 9.03.2018, în V. COMAN, *Infracțiuni de serviciu. Vol. II*, p. 116.

^[3] G. DĂRÂNGĂ, D. LUCINESCU, în T. VASILIU (coord.), *Codul penal. Partea specială II*, p. 80. Autorii arată, în mod judicios, că „aprecierea necesității mijloacelor folosite se face de organele judiciare, de la caz la caz, în raport cu împrejurările concrete în care fapta a fost săvârșită”.

^[4] C.A. Brașov, S. pen., dec. nr. 41/2022 din 14.01.2022, cod RJ 39e84d76d (<https://www.rejust.ro/juris/39e84d76d>). În același sens a reținut o altă curte de apel că, „în mod corect a reținut instanța de fond că, în jurul orei 04,00, persoana vătămată s-a întors în fața clubului, având în mână un pet cu benzină, iar inculpatul o aștepta la intrarea în club, fiind anterior informat acesta din urmă că va sosi persoana vătămată ce declarase anterior pe rețelele sociale că va da foc clubului. Apoi, inculpatul a imobilizat persoana vătămată pentru a o împiedica să folosească petul cu benzină, ocazie cu care a și lovit-o cu un corp dur alungit peste frunte și cu un corp dur cu margini neregulate în zona inghinală. Astfel cum rezultă din certificatul medico-legal, persoana vătămată a prezentat a doua zi după agresiune o plagă contuză liniară, dispusă oblic vertical de sus în jos, pe frunte de la stânga la dreapta dar și o tumefiere și o echimozare violacee a penisului. Dacă celelalte leziuni constatate (tumefacție pe fața dorsală a antebrațului și excoriație corespunzător crestei iliace stângi) pot fi explicate și deci cauzate de acțiunea de imobilizare

4. Necesitatea existenței premisei infracțiunii a fost evidențiată în practică. S-a decis, spre exemplu, că, „din probele administrate a rezultat că presta activități de comerciant (vânzător) la magazinul pe care îl administrează, situat la parterul blocului, activitatea de vânzător presupunând ca atribuție de serviciu principală remiterea de bunuri solicitate de clienți și încasarea prețului acestora. Or, din declarațiile părților rezultă în mod cert că persoana vătămată s-a deplasat la magazinul administrat de inculpat pentru a purta discuții legate de un contract de furnizare a energiei electrice (acesta fiind și factorul generator al conflictului), iar nu pentru a achiziționa bunuri în calitate de client. Ținând seama de acest aspect, precum și de împrejurarea că faptele nici măcar nu au fost comise în interiorul magazinului, ci în fața blocului, rezultă că între fapta de lovire săvârșită de inculpat și exercitarea atribuțiilor de serviciu ale acestuia, specifice activității de vânzător, nu există nicio legătură, motiv pentru care fapta constituie infracțiunea de lovire sau alte violențe”^[1].

V.1.a. În ceea ce privește **subiectul activ**, prima observație care are a fi făcută este aceea că, spre deosebire de celelalte infracțiuni din acest capitol, textul legal nu face vorbire despre funcționarul public. În același timp, remarcăm și că nici art. 308 alin. (1), unde se descrie sfera *funcționarului privat*, nu face referire la purtarea abuzivă.

Însă, așa cum s-a subliniat încă din doctrina mai veche, „situația premisă se răsfârâge asupra subiectului activ”^[2]. Din acestea deducem cel puțin faptul că subiectul activ este unul calificat, fiind necesar ca acesta să desfășoare activități specifice unui serviciu^[3], context în care să profereze actele de jignire, amenințare sau de agresiune fizică.

Pornind de la această situație, în doctrină pare că s-au format două curente relativ la persoanele care se circumscriu efectiv acestei condiții.

Astfel, pe de o parte, se arată cum „criteriul de stabilire a persoanelor care pot fi subiect activ al infracțiunii de purtare abuzivă va fi dat de existența unui raport de serviciu între acestea și un angajator, supus regulilor stabilite de Codul muncii”^[4].

Pe de altă parte, se precizează că „având în vedere posibilul caracter larg al art. 308 C. pen., legiuitorul a dorit să restrângă astfel aplicarea textului strict la situația în care autorul se află într-un raport juridic de muncă (salariat în cadrul unei persoane juridice de drept public sau de drept privat) (...). Totuși, inclusiv acest

efectuat de inculpat, acțiune perfect justificată dată fiind pericolul reprezentat de persoana vătămată, celelalte leziuni, arătate în paragraful anterior, nu pot fi explicate și nici justificate de inculpat printr-o acțiune de imobilizare a persoanei vătămate. Astfel cum a declarat și martorul M., persoana vătămată se afla în stare de ebrietate, iar inculpatul reușise imobilizarea acestuia și înlăturarea petului cu benzină, care se vărsase pe jos, astfel că lovirea acesteia cu un corp dur alungit în frunte și cu un alt corp dur, probabil picior, în zona inghinală, nu-și mai găsește justificarea și rațiunea în a imobiliza persoana vătămată” – C.A. Brașov, S. pen., dec. nr. 161/2022 din 3.03.2022, cod RJ g8d32g5d3 (<https://www.rejust.ro/juris/g8d32g5d3>).

^[1] C.A. București, S. a II-a pen., dec. pen. nr. 388/A din 20.03.2019, în V. COMAN, *Infrațiuni de serviciu. Vol. II*, p. 174.

^[2] S. KAHANE, în V. DONGOROS (coord.), *Explicații IV (2003)*, p. 98.

^[3] I. PASCU, în V. DOBRINOIU *et al.*, *Noul Cod penal II*, p. 579.

^[4] G. BODORONCEA, în G. BODORONCEA *et al.*, *Codul penal. Comentariu*, p. 1342.

răspuns generează controverse, deoarece, mai ales în cazul funcționarilor publici, aceștia nu sunt întotdeauna integrați într-un raport clasic de drept al muncii (spre exemplu, consilierii locali, primarul etc.). Ar trebui să înțelegem că legiuitorul a dorit ca faptele comise de aceștia să nu intre sub incidența legii penale? Din punctul nostru de vedere, o asemenea poziție ar fi complet nejustificată, mai ales că, în toate celelalte situații, infracțiunile de serviciu sunt aplicabile și acestei categorii de funcționari publici. Așadar, singura modalitate prin care putem *clarifica* acest exemplu de *originalitate* a legiuitorului este să concluzionăm că textul va fi aplicabil funcționarilor publici, precum și oricărei alte persoane, salariat al unei persoane juridice de drept privat^[1].

În răspuns la această opinie s-a argumentat că „această redefinire a subiectului activ în cazul infracțiunii de purtare abuzivă nu este aceea de restrângere a aplicării textului, ci de lărgire a sferei de incidență a textului. Renunțarea la prevederea calității de funcționar sau funcționar public pentru subiectul activ al infracțiunii de purtare abuzivă are ca efect posibilitatea angajării răspunderii penale și pentru cei care exercită o însărcinare în serviciul unei persoane fizice, alta decât cele prevăzute la art. 175 alin. (2) C. pen. (care nu îndeplinește așadar condițiile de la art. 308). De exemplu, dacă o persoană își angajează o menajeră, iar aceasta, în urma observațiilor care i se fac privind modul cum își îndeplinește atribuțiile, lovește persoana care a angajat-o, se poate reține infracțiunea de purtare abuzivă, ceea ce nu era posibil în vechea reglementare. De asemenea, se poate reține această încadrare juridică dacă făptuitorul este angajat ca gardă de corp de către o persoană fizică, iar în exercitarea atribuțiilor de serviciu adresează expresii jignitoare unei terțe persoane”^[2].

În continuarea dezbaterii, se răspunde că „deși putem înțelege raționamentul expus, credem că ar fi cel puțin bizar să permitem această *extindere* a textului, în condițiile în care, chiar dacă criticabil, din interpretarea sistematică și din poziționarea lui (în capitolul dedicat infracțiunilor de serviciu) reiese că și aici punctul de reper pentru determinarea sferei de aplicare trebuie să fie art. 175 și art. 308 C. pen. Ar fi ciudat ca doar în cazul acestei infracțiuni textul să se aplice și altor categorii de persoane față de cele definite de Codul penal *destinatari* generici ai infracțiunilor de serviciu. Așadar, interpretarea propusă ar putea ridica, din punctul nostru de vedere, probleme de previzibilitate”^[3].

În opinia noastră, față de formularea folosită de legiuitor, nu se poate proceda la limitarea sferei persoanelor care pot fi subiect activ dincolo de ceea ce este presupus de situația premisă. Astfel, pe de o parte, nu se poate pretinde precum condiție existența unui contract de muncă, și nici nu se poate face vreo raportare la dispozițiile art. 175 sau 308 C. pen.^[4]

[1] S. BOGDAN, D.A. ȘERBAN, *Drept penal II (2020)*, p. 355.

[2] C. ROTARU, în C. ROTARU, A.-R. TRANDAFIR, V. CIOCLEI, *Drept penal II (2021)*, p. 285.

[3] S. BOGDAN, D.A. ȘERBAN, *Drept penal II (2020)*, p. 356.

[4] În același sens se arată în doctrină că „Renunțarea la prevederea calității de funcționar sau funcționar public pentru subiectul activ al infracțiunii de purtare abuzivă are ca efect posibilitatea angajării răspunderii penale și pentru cei care exercită o însărcinare în serviciul unei persoane

În acest context, oricine realizează un serviciu, indiferent de temeiul său juridic, și se află în exercitarea atribuțiilor presupuse de acesta, poate comite o faptă de purtare abuzivă.

b. Având în vedere că subiectul activ este unul calificat, pentru a se putea reține comiterea infracțiunii în coautorat este necesar ca toate persoanele implicate să acționeze în exercitarea atribuțiilor de serviciu^[1], iar în măsura în care o persoană care participă cu acte de executare nu deține calitatea cerută de textul legal, acesta va răspunde pe terenul participației secundare^[2].

În explicitarea acestei condiționări, în doctrină s-a opinat în sensul că „participația penală este posibilă în toate formele, dar pentru existența coautoratului (...) este necesar ca toți făptuitorii să aibă calitatea specială cerută de lege, adică să se afle într-un raport de serviciu cu același angajator”^[3].

Tindem să nu fim de acord cu ultima teză formulată de autoare. Credem că sunt perfect posibile situații în care mai multe persoane exercită împreună acte de violență asupra victimei, de exemplu, în exercitarea atribuțiilor acestora de serviciu, dar fără a avea același angajator. Așa se întâmplă în cazul în care mai multe societăți sunt angajate să asigure paza unui obiectiv, și o fac simultan, creând echipe comune.

Actele de coautorat pot fi efectuate concomitent sau succesiv^[4], cu condiția să fie desfășurate în aceeași împrejurare^[5].

De asemenea, așa cum în mod judicios s-a subliniat, aceste considerente sunt valabile „cu excepția situației în care fapta este săvârșită prin întrebuintarea de expresii jignitoare sau prin amenințare prin viu grai, când fiecare subiect activ are calitatea de autor”^[6] la propria sa infracțiune.

c. Participația penală secundară se poate imagina în ambele sale forme, indiferent de modalitatea de comitere a purtării abuzive de către autor. S-a reținut, spre exemplu, că „faptele altor doi agenți care, fiind în exercitarea atribuțiilor de serviciu, au asistat la actele de violență fizică comise de colegul lor față de persoana vătămată și nu au luat nicio măsură, ceea ce reprezintă o acceptare tacită a unui astfel de comportament și o încurajare a colegului lor de a continua, deci o înlesnire și un

fizice, alta decât cele prevăzute la art. 175 alin. (2) C. pen. (care nu îndeplinește așadar condițiile de la art. 308)” – M. UDROIU, *Sinteze II (2021)*, p. 945.

^[1] S. ANGHEL, în S. ANGHEL, M. DUNEA, *Fișe de drept penal (2020)*, p. 678.

^[2] În doctrină, în contextul vechii reglementări, s-a exprimat și opinia că „în acest caz, nu este vorba de răsfrângerea circumstanței personale de funcționar (sau alt salariat) la ceilalți participanți, ci de încadrarea contribuției lor în dispoziția care prevede *erga omnes* fapta comisă de subiectul activ nemijlocit” – S. KAHANE, în V. DONGOROZ (coord.), *Explicații IV (2003)*, p. 97. Discuția este similară celei ocazionate de analiza subiectului activ al abuzului în serviciu, nu vom mai insista aici asupra sa. Mai amintim doar că, din perspectiva unor autori suntem în prezența unei circumstanțe personale de individualizare care nu se răsfrânge și asupra coautorului – S. BOGDAN, D.A. ȘERBAN, *Drept penal II (2020)*, p. 361.

^[3] G. BODORONCEA, în G. BODORONCEA *et al.*, *Codul penal. Comentariu*, p. 1343.

^[4] S. KAHANE, în V. DONGOROZ (coord.), *Explicații IV (2003)*, p. 97.

^[5] În literatura de specialitate s-a exprimat și opinia că, în cazul coautoratului, „cel care nu deține calitatea va răspunde pentru comiterea faptei în «forma de bază» (art. 193 sau art. 206 C. pen.)” – S. BOGDAN, D.A. ȘERBAN, *Drept penal II (2020)*, p. 361.

^[6] M. UDROIU, *Sinteze II (2021)*, p. 945.

sprijin moral în realizarea activității infracționale, întrunesc, în privința fiecăruia dintre ei, elementele constitutive ale infracțiunii de complicitate la purtare abuzivă”^[1].

Evident că nu este necesar ca participanții să dețină calitatea cerută de lege pentru acesta^[2].

d. În acord cu doctrina, apreciem și noi că persoana juridică nu poate fi autor al acestei infracțiuni^[3], dar, evident, poate participa la comiterea sa ca instigator sau complice.

e. În practică s-a reținut că este subiect activ al infracțiunii medicul veterinar^[4], învățătorul^[5], pădurarul^[6], primarul^[7], barmanul^[8], agentul de securita-

^[1] C.A. București, S. I pen., dec. pen. nr. 485/A din 29.03.2018, în V. COMAN, *Infracțiuni de serviciu. Vol. II*, p. 145.

^[2] C. ROTARU, în C. ROTARU, A.-R. TRANDAFIR, V. CIOCLEI, *Drept penal II (2021)*, p. 285.

^[3] G. BODORONCEA, în G. BODORONCEA et al., *Codul penal. Comentariu*, p. 1345.

^[4] Inculpatul este de profesie medic veterinar și-și desfășoară activitatea în orașul Zărnești, în cadrul SC X. SRL (Farmacia Y). În data de 14.06.2020, în jurul orei 10⁰⁰, astfel cum a rezultat din declarația acestuia, persoana vătămată s-a deplasat la farmacia veterinară pentru a returna un produs achiziționat cu o săptămână înainte, respectiv o zgardă antipurici, pe motiv că nu era potrivită ca mărime. Întrucât ambalajul fusese deschis și, de asemenea, prezenta urme de scriere cu pixul, iar persoana vătămată nu mai deținea bonul fiscal, inculpatul a refuzat returnul, astfel declanșându-se o discuție contradictorie între cei doi. În acest context, la un moment dat, inculpatul a părăsit incinta farmaciei, s-a îndreptat către persoana vătămată și i-a aplicat mai multe lovituri cu pumnul și piciorul în zona feței, a coastelor și a coapsei drepte, cauzându-i leziuni a căror gravitate a fost evaluată la 16-18 zile de îngrijiri medicale, conform certificatului emis de Serviciul Județean de Medicină Legală, nr. 981 din 17.06.2020 – C.A. Brașov, S. pen., dec. nr. 116/2022 din 18.02.2022, cod RJ 39e384g89 (<https://www.rejust.ro/juris/39e384g89>).

^[5] „Fapta inculpatului care, în cursul zilei de 19.02.2020, aflat în exercițiul atribuțiilor de serviciu (învățător al clasei a II-a a Școlii Generale), a lovit-o, cu un obiect contondent (cureaua pantalonilor), pe persoana vătămată (elev), cauzându-i leziuni, ce au necesitat pentru vindecare o zi de îngrijiri medicale, întrunește elementele constitutive ale infracțiunii de: purtare abuzivă” – C.A. Ploiești, S. pen. și pentru cauze cu min. și de fam., dec. nr. 259/2022 din 2.03.2022, cod RJ 59436g293 (<https://www.rejust.ro/juris/59436g293>).

^[6] „Fapta inculpatului care, având funcția de pădurar în cadrul Ocolului Silvic, în data de 09 martie 2020, în jurul orei 11⁰⁰, în timp ce se afla în exercitarea atribuțiilor de serviciu în pădurea situată pe raza loc. Brusturi, unde se desfășura o inspecție de fond de către Garda Forestieră Oradea, i-a aplicat un jet de spray iritant-lacrimogen persoanei vătămate în zona feței, după care i-a aplicat mai multe lovituri cu pumnii și picioarele, provocându-i leziuni care au necesitat pentru vindecare un număr de 2-3 zile de îngrijiri medicale, întrunește elementele constitutive ale infracțiunii de purtare abuzivă” – C.A. Oradea, S. pen. și pentru cauze cu min., dec. nr. 154/2022 din 30.03.2022, cod RJ 8624646g9 (<https://www.rejust.ro/juris/8624646g9>).

^[7] „Fapta inculpatului care, la data de 22.04.2019, în jurul orei 07⁵⁵, pe fondul unui conflict preexistent cu privire la continuarea raporturilor de serviciu, având calitatea de primar al localității, a lovit-o cu piciorul în zona mușchiului fesier drept și cu pumnii în zona cefei, pe persoana vătămată, care a intrat cu o cameră de înregistrare audio-video în biroul primarului, fiindu-i astfel cauzate acesteia leziuni traumatice ce au necesitat pentru vindecare un număr de 3-4 zile de îngrijiri medicale, întrunește elementele constitutive ale infracțiunii de purtare abuzivă” – C.A. Ploiești, S. pen. și pentru cauze cu min. și de fam., dec. nr. 815/2022 din 30.06.2022, cod RJ dee44gd77 (<https://www.rejust.ro/juris/dee44gd77>).

^[8] „Fapta inculpatului săvârșită în data de 29.07.2017, în jurul orei 16:00, în exercitarea atribuțiilor de serviciu în calitate de angajat al S.C. X. S.R.L., pe postul de barman la localul

te^[1], infirmierul^[2], asistentul maternal^[3], profesorul^[4].

2.a. Relativ la subiectul pasiv principal al infracțiunii în doctrină s-au dezvoltat, iarăși, mai multe puncte de vedere.

Se arată, pe de o parte, că acesta ar fi statul^[5], iar pe de alta că ar fi reprezentat de „instituția, unitatea sau persoana fizică al cărei angajat este făptuitorul”^[6].

În literatura juridică mai veche s-a exprimat și opinia că „subiect pasiv al infracțiunii este persoana căreia i s-au adresat expresiile jignitoare, ori față de care s-au exercitat lovirile sau alte violențe”^[7]. În viziunile descrise anterior acesta este doar subiectul pasiv adiacent al infracțiunii^[8].

Vista, constând în aceea că, pe fondul unei situații conflictuale anterioare, i-a aplicat persoanei vătămate o lovitură cu pumnul în zona ochiului stâng, iar persoana vătămată s-a dezechilibrat, și-a fracturat glezna piciorului drept și a căzut, suferind leziuni traumatiche leziuni traumatiche ce au necesitat 75-80 zile de îngrijiri medicale, întrunește elementele constitutive ale infracțiunii de purtare abuzivă” – C.A. Alba Iulia, S. pen., dec. nr. 608/2022 din 21.07.2022, cod RJ eeeee8d8d (<https://www.rejust.ro/juris/eeeeee8d8d>).

^[1] „Faptele inculpațiilor agenți de securitate constând în aceea că, în timp ce se aflau în exercitarea atribuțiilor de serviciu, au agresat fizic o persoană în urma unei intervenții în forță pentru aplanarea situației create de suporteri cu ocazia unui meci de fotbal, cauzându-i leziuni traumatiche care au necesitat pentru vindecare 35-40 de zile de îngrijiri medicale, întrunesc, în referire la fiecare inculpat, elementele constitutive ale infracțiunii de purtare abuzivă, prevăzută de art. 296 alin. (2)” – C.A. București, S. I pen., dec. pen. nr. 1093/A din 12.09.2018, în V. COMAN, *Infrațțiuni de serviciu. Vol. II*, p. 101.

^[2] „Fapta inculpatelor N.M. și R.V., care, la data de 14.03.2011, în timp ce se aflau în exercitarea atribuțiilor de serviciu în calitate de infirmiere în cadrul Secției XVI toxicomani a Spitalului Clinic de Psihiatrie Prof. Dr. Alexandru Obregia, s-au urcat cu picioarele pe cutia toracică a pacientului B.D., inculpata R.V. lovind în mod repetat cu o tomfă persoana vătămată, cauzându-i leziuni care au necesitat 15-20 de zile de îngrijiri medicale, realizează, pentru fiecare, conținutul constitutiv al infracțiunii de purtare abuzivă” – C.A. București, S. I pen., dec. pen. nr. 512/A din 24.03.2016, în V. COMAN, *Infrațțiuni de serviciu. Vol. II*, p. 171.

^[3] „Fapta inculpatei B.R., care, în data de 11-12.02.2016, pe perioada internării în Spitalul Județean de Urgență Brăila de minorul N.F., în exercitarea atribuțiilor de serviciu ce decurgeau din calitatea sa de asistent maternal, a exercitat acte de violență fizică asupra minorului în vârstă de 1 an și 4 luni, respectiv l-a lovit cu palmele peste față și zona dorsală și a rămas în pasivitate la lovirea accidentală a acestuia de grilajul pătuțului, prin neluarea măsurilor pentru prevenirea sau împiedicarea repetării actelor de autoaccidentare, întrunește elementele constitutive ale infracțiunii de purtare abuzivă” – C.A. Galați, S. pen. și min., dec. pen. nr. 492/A din 27.04.2018, în V. COMAN, *Infrațțiuni de serviciu. Vol. II*, p. 172.

^[4] „Inculpata, în data de 04.06.2015, în calitate de profesor, în timpul orei de geografie, l-a lovit pe minorul B.D. (lovituri cu palma, proiectarea acestuia cu capul de bancă și în perete, lovituri cu piciorul după ce minorul a căzut la podea), elev în clasa a VI-a, căruia îi atrăsese atenția în prealabil să nu mai deranjeze ora, cauzându-i leziuni ce au necesitat 2-3 zile de îngrijiri medicale, pentru care a fost condamnată la pedeapsa de 6 luni închisoare cu amânarea aplicării pedepsei” – C.A. Ploiești, S. pen., min. și fam., dec. pen. nr. 1389/A din 25.11.2016, în V. COMAN, *Infrațțiuni de serviciu. Vol. II*, p. 198.

^[5] S. ANGHEL, în S. ANGHEL, M. DUNEA, *Fișe de drept penal (2020)*, p. 679.

^[6] C. ROTARU, în C. ROTARU, A.-R. TRANDAFIR, V. CIOCLEI, *Drept penal II (2021)*, p. 285.

^[7] G. DĂRĂNGĂ, D. LUCINESCU în T. VASILIU (coord.), *Codul penal. Partea specială II*, p. 80.

^[8] G. PARASCHIV, în G. ANTONIU, T. TOADER (coord.), *Explicații IV (2016)*, p. 317.

Indiferent de aceste considerente, în majoritate, în doctrină, se apreciază că „dacă făptuitorul adresează expresii jignitoare sau săvârșește acte de amenințare ori lovire sau alte violențe față de mai multe persoane acestea vor deveni subiecți pasivi ai infracțiunii de purtare abuzivă, existând, după caz, un concurs ideal sau real de infracțiuni”^[1].

Într-o altă opinie, minoritară, se arată că „din punct de vedere teoretic, având în vedere că voința legiuitorului pare a fi aceea de autonomizare a faptei și de a *numi* corecta îndeplinire a atribuțiilor de serviciu ca obiect juridic principal, aplicând regulile clasice, ar trebui să reținem o singură infracțiune de purtare abuzivă. Persoanele lezate sunt subiecți pasivi secundari, titulari ai obiectelor juridice secundare”^[2].

Noi preferăm o variantă intermediară, exprimată de altfel și aceasta în literatura de specialitate, în sensul că „pluralitatea de subiecți pasivi secundari atrage, **în principiu**, reținerea unui concurs de infracțiuni”^[3].

Opinăm în acest sens deoarece, așa cum arătam și cu altă ocazie, nu întotdeauna pluralitatea de victime conduce la reținerea unei pluralități de infracțiuni, inclusiv în cazul infracțiunilor contra persoanei. Suita deciziilor instanței de contencios constituțional în materia infracțiunii continuate ne obligă la o astfel de concluzie. Totuși, „situațiile în care se reține o singură infracțiune, deși sunt mai multe victime, trebuie să fie extrem de limitate și doar în acele cazuri în care rezoluția infracțională a autorului nu s-a format în niciun fel prin relație cu fiecare dintre acestea în mod individual”^[4].

În acest context credem că se poate reține o singură infracțiune în cazul în care, spre exemplu, un funcționar bancar aflat la ghișeu și confruntat cu mai multe persoane care așteaptă, le adresează acestora invective deoarece nu păstrează liniștea, fără a individualiza în vreun fel la cine se referă.

Totuși, suntem și noi de acord că **în general**, similar infracțiunilor contra persoanei a căror variantă agravată și este, în cazul în care actele de purtare abuzivă se realizează față de mai multe persoane, se va reține un concurs de infracțiuni.

S-a decis, spre exemplu, judicios, că „fapta inculpatei G.L., care, în cursul lunii noiembrie 2015, în calitate de învățătoare la clasa a I din cadrul Colegiului Național *Ana Aslan* Brăila, le-a adresat elevilor I.A. și G.A. expresii și cuvinte jignitoare («dracu’ te ia», «dacă vrei să te calc în picioare, te calc», «râde animalul»), dar și amenințări cu acte de violență de natură să provoace temerea acestora, în timpul orelor de curs, întrunește elementele constitutive a două infracțiuni de purtare abuzivă”^[5].

b. Față de formularea textului legal, se va reține comiterea infracțiunii chiar și în cazul în care autorul lucrează în cadrul aceleiași instituții sau societăți cu victima

[1] I. PASCU, în V. DOBRINOIU *et al.*, *Noul Cod penal II*, p. 579.

[2] S. BOGDAN, D.A. ȘERBAN, *Drept penal II (2020)*, p. 355.

[3] M. UDROIU, *Sinteze II (2021)*, p. 946.

[4] A se vedea analiza realizată de noi în T. MANEA, C.-N. CONSTANTINESCU-MĂRUNȚEI, H.Ș. TIUGAN, *Drept penal. Partea specială. Infracțiuni contra persoanei. Infracțiuni contra patrimoniului*, Ed. Hamangiu, București, 2022, p. 80-85.

[5] C.A. Galați, S. pen. și min., dec. pen. nr. 186/A din 16.02.2018, în V. COMAN, *Infracțiuni de serviciu. Vol. II*, p. 199.

sa. S-a reținut, astfel, în practica judiciară, că se va reține această infracțiune în situația în care subiectul activ „în calitate de conducător auto, aflându-se în exercitarea atribuțiilor de serviciu, în timp ce se afla în incinta dispeceratului SC City Tax SRL l-a agresat fizic pe colegul său de muncă, provocându-i leziuni pentru care a necesitat 6-7 zile de îngrijiri medicale”^[1].

c. În literatura de specialitate se precizează că, „dacă subiectul pasiv este o persoană aflată în curs de cercetare, față de care s-au întreprins amenințări sau violențe în vederea obținerii declarațiilor, fapta constituie infracțiunea de cercetare abuzivă”^[2]. În motivarea soluției se susține fie că „raportat la relația dintre cele două infracțiuni, observăm că infracțiunea de cercetare abuzivă este o formă specială de purtare abuzivă, particularizată prin calitatea subiectului activ, contextul comiterii faptei și scopul acesteia”^[3], fie că cercetarea abuzivă „absoarbe purtarea abuzivă”^[4].

Fiind și noi de acord cu această concluzie, înclinăm spre prima motivație oferită, față de modalitatea de reglementare folosită de legiuitor.

De asemenea, în măsura în care subiectul pasiv are o calitate specială, care prin ea însăși are relevanță penală, vom fi în prezența unui concurs de infracțiuni. Spre exemplu, în măsura în care în exercitarea atribuțiilor de serviciu subiectul activ lovește un judecător, purtarea abuzivă se va reține împreună cu ultrajul judiciar^[5].

VI. Latura obiectivă

1. Elementul material

După cum se poate observa, la alin. (1) textul face referire la *întreprinderea de expresii jignitoare*, pentru ca, la alineatul secund, să vorbească despre *amenințarea ori lovirea sau alte violențe*.

a. În ceea ce privește sensul sintagmei *expresii jignitoare*, literatura de specialitate este unanimă în a considera că aceasta cuprinde toate situațiile în care cel aflat în exercitarea atribuțiilor de serviciu folosește cuvinte jignitoare, ofensatoare, în adresarea către alte persoane^[6].

Pornind de la modalitatea de exprimare folosită, în literatura de specialitate s-a susținut că „opțiunea legiuitorului pentru *verbum regens* al infracțiunii exclude posibilitatea comiterii faptei prin gesturi jignitoare”^[7].

[1] Jud. Brașov, sent. pen. nr. 1918 din 29 octombrie 2015, în G. BODORONCEA *et al.*, *Codul penal. Comentariu*, p. 1346.

[2] C. GHIGHECI, *Drept penal. Partea specială, Vol. II (2021)*, p. 477.

[3] S. BOGDAN, D.A. ȘERBAN, *Drept penal II (2020)*, p. 359.

[4] M. UDROIU, *Sinteze II (2021)*, p. 947.

[5] „Ne aflăm în prezența a două infracțiuni distincte care aduc atingere la două valori diferite ocrotite de legea penală suntem atât în prezența ultrajului de către un funcționar comisă împotriva unui funcționar public care îndeplinește o funcție ce implică exercițiul autorității de stat în legătură cu exercitarea acestor atribuții și în prezența infracțiunii de purtare abuzivă deoarece această infracțiune de ultraj a fost comisă de către o persoană aflată în exercitarea atribuțiilor de serviciu” – C.A. Cluj, S. pen., dec. nr. 242 din 25.02.2022, www.rolii.ro.

[6] G. DĂRĂNGĂ, D. LUCINESCU, în T. VASILIU (coord.), *Codul penal. Partea specială II*, p. 80.

[7] M. UDROIU, *Sinteze II (2021)*, p. 946.